

ULKOMAISEN KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA GRANSKNING AV UTLÄNSK LITTERATUR

Toimittaja — Redaktör: Henrik Schauman

C. W. CASSINELLI: *The Politics of Freedom. An Analysis of the Modern Democratic State.* University of Washington Press, Seattle 1961. 214 s.

Cassinelli sanoo tutkimuksensa tavoitteena olevan osoittaa miten demokraattisen valtion keskeiset peruspiirteet ovat yhteydessä toinen toisiinsa ja miten niistä jokainen on välttämätön demokratian toiminnan kannalta. Cassinelli siis tavallaan pyrkii kuvaamaan niitä yleisiä intergraatiotekijöitä, jotka ylläpitävät demokratiaa ja jotka demokraattisissa valtioissa ovat havaittavissa. Demokraattisilla valtioilla hän viittaa sellaisiin maihin kuin Englanti, USA, Ranska, Kanada, Australia, Uusi Seelanti, Norja, Ruotsi, Tanska, Belgia, Alankomaat ja Sveitsi, joita hän käyttää empiirisenä perusaineistonaan. Tosin yksityiskohtaisia viittauksia kuhunkin maahan tehdään verraten harvoin, koska — kuten hän sanoo — »keskustelu koskettelee piirteitä, jotka niillä kaikilla selvästi on». Tästä voidaan tietenkin olla eri mieltä, sillä luettelohan sisältää poliittiselta rakenteeltaan hyvinkin erilaisia valtioita. Kirjan kolme

ensimmäistä lukua käsittelee »edustuksellista hallitusta» (representative government), siihen liittyviä instituutioita, politiikkaa ja erityisesti poliittisten puolueiden suhdetta hallitukseen. Sitten seuraa tarkastelut kansalaisvapauksista sekä kansan tehtävistä ja »suosittumuksesta» edustuksellisessa demokratiassa. Teoksen ehkä mielenkiintoisin tarkastelu koskee demokraattisen valtion myyttejä. Tämä luku sisältää joitakin varsin teräviä huomioita. Poliittisella myytillä Cassinelli tarkoittaa kaikkea sitä, millä hallituksen oikeus ohjata ihmisten käyttäytymistä — jopa käyttää tarpeen vaatiessa väkivaltaa — tehdään moraalisesti oikeutetuksi. Cassinelli sanoo: »Poliittisia myyttejä tavataan poliitikkojen lausunnoissa, hallituksen (so. valtion) virallisessa symboliikassa, julkisen mielipiteen ilmentymissä, koulujen oppikirjoissa ja filosofien ja yhteiskuntatieteilijäin kirjoituksissa.» Näissä ilmeneviä myyttejä ovat esim.: »hyvinvointipolitiikka», »kansalaisoikeudet», »kansan osanotto», »edustuksellinen hallitus» jne. Tämän laatussa havainnoissaan ja niitä koskevissa tarkasteluissaan Cassinelli osoittautui piiloisten ideologisten tekijäin joltisenkin taitavaksi paljastajaksi, huolimatta siitä, että hän teoksensa viimeisessä luvussa

»The Prospects for the Democratic State» lähenee amerikkalaiselle kirjallisuudelle tunnusomaista »demokratian paatosmaista julistusta». — O. A. B.

JAMES EAYRS: *The Art of the Possible. Government and Foreign Policy in Canada.* University of Toronto Press, Toronto 1961. 232 s.

Rockefeller-säätiön eri maiden ulkopoliittikkaa koskevassa sarjassa julkaistu teos sisältää perinpohjaisen selonteon tärkeimmistä päätöksentekoviranomaisista, niiden asemasta ja vaikutuksesta sekä eräistä ulkopoliittikkaa sivuavista valtion toiminnoista Kanadassa. Yksityiskohtaisuudesta on se etu, että kirjan sisällön omaksumiseen ei tarvita erityisiä esitietoja Kanadan politiikasta, mutta haittaa voidaan pitää liiallistenkin detajien esittämistä. Ulkomaalainen lukija ei näet helposti erota niiden joukosta punaista lankaa — mutta koska Kanadan ulkopoliittikasta tuskin on julkaistu kovinkaan monta systemaattisuuteen pyrkivää esitystä, Eayrs lieneekin tarkoittanut kirjansa lähinnä maamiestensä luettavaksi. Silti voidaan mielestäni hyvällä syyllä kysyä, onko ollut aiheellista omistaa melkoista sivumäärää aivan teknillisluontoisille asioille, jotka koskevat ulkoministeriön virkamiesten rekrytoimisessa käytettyjä menetelmiä, tai Kanadan propagandalle, vaikka se voi olla omassakin maassa huonosti tunnettu aihe. Sensijaan annetaan alkuluvuissa erittäin selvä kuva eri päätöksentekijöiden roolista, ja siitä jää lukijalle mieleen varsinkin Kanadan pääministerin hallitseva asema maansa ulkopoliittikan johtamisessa. Mielenkiintoisin osa on kuitenkin epäilemättä ulkopoliittikan suunnittelua koskeva luku, jossa tekijä varsin ansiokkaasti kuvaa maan ulkopoliittikan pragmaattista luonnetta. Kanadalaiset ovat perineet brittien luontaisen epäluuloisuuden politiikan pitkällemenevää suunnittelua kohtaan, ja maan syrjäinen sijainti tekee itsenäisen linjan valitsemisen kansainvälisessä politiikassa välttämättömäksi niin harvoin, että sen asukkaat saattavat itsekin joskus pohtia, onko Kanadalla ulkopoliittikkaa ollenkaan. Tämä ottaa kärjen pois kysymykseltä, joka kyllä itsestään tulee mieleen Eayrsin kirjan lukemisen jälkeen: voiko jonkin valtion ulkopoliittikkaa koskeva esitys olla täydellinen, jos se käsittelee niin ylivoimaiselta osalta vain maan sisäisiä asioita? Ulkomaailmaa koskevalta osalta Eayrsin ongelma on: miten Kanada täyttää paikkansa Kansainyhteisössä. Yhdysvaltoja lukuunottamatta maalla on suhteita vieraisiin valtoihin yleensä vain Kansainyhteisön osana. — J. H.

PHILIPP W. FABRY: *Der Hitler—Stalin-Pakt 1939—1941. Ein Beitrag zur Methode sowjetischer Aussenpolitik.* Fundus Verlag, Darmstadt 1962. 535 s.

Vain ani harvat toisen maailmansodan historiaan liittyvät tapahtumat ovat saaneet tutkimuksen taholta niin paljon huomiota osakseen kuin kansallissosialistisen Saksan ja Neuvostoliiton yhteistyö ja sen päättyminen. Monet sen kannalta keskeiset ongelmat ovat kuitenkin toistaiseksi jääneet hämärän peittoon — ja jäävät Fabryn tutkimuksen ilmentymisen jälkeenkin. Kirjoittajan ansiona on se perinpohjainen tapa, jolla hän tarkastelee kokoamaansa melko laajaa painettua materiaalia. Sensijaan häneltä on jäänyt käyttämättä runsaasti sellaista julkaisematonta arkistoinesta, joka olisi voinut valaista kysymystä. Johtopäätöksensä Fabry tekee monin paikoin varsin huolettomasti.

Vuoden 1939 hyökkäämöysspimuksen Fabry toteaa olleen Saksan kannalta katsottuna tulos Hitlerin pyrkimyksistä eristää Puola, jonka hän oli päättänyt tuhota. Kirjoittaja yrittää osoittaa valtakunnankanslerin uskoneen vuonna 1939, että Stalin ei enää tähdännyt maailmanvallankumoukseen, vaan Venäjän vanhoihin kansallisiin päämääriin. Tällä pohjalla hän olisi ollut valmis pysyväänkin yhteistyöhön Moskovan kanssa ja pyrki siksi suuntaamaan Neuvostoliiton ekspansion kohti Persian lahtea ja Intiaa. Vuoden 1940 aikana Hitlerin käsitykset tässä suhteessa kuitenkin muuttuivat, neuvostohallituksen aiheet ja toimenpiteet alkoivat hänestä näyttää yhä epäilyttävämiltä ja lopulta hän katsoi ainoaksi mahdollisuudeksi iskeä idässä niin kauan kuin Saksalla oli ylivoima ja ennen kuin Yhdysvallat puuttuisivat aktiivisesti sotaan. — Neuvostoliiton politiikan motiiveja selvitellessään Fabry liikkuu käytettävissä olevan lähdemateriaalin yksipuolisuuden vuoksi yhtä hataralla pohjalla kuin aikaisemmatkin tutkijat. Hän päätyy samoin kuin monet muut siihen johtopäätökseen, että Moskova halusi voittaa aikaa, samalla kun se toivoi Saksan ja länsivaltojen välisen pitkän sodan ratkaisevasti heikentävän kapitalismia. — O. V.

ERWIN FAUL: *Der moderne Machiavellismus.* Kiepenheuer & Witsch. Köln 1961. 384 s. (Politische Forschungen I.)

Heidelbergin perinteellisen yliopiston julkaisusarjassa »*Politische Forschungen*» (toimittajanaan professori Dolf Sternberger) on ensimmäisenä niteenä ilmestynyt varsin varteenotettava tutkimus nyky-machiavellisin ideologian taustasta. Kirjan johdannossa mainitaan pohdiskelun eräänlaiseksi lähtö-

kohdaksi Hegelin tuttu teesi »Tietoisuus sisältää vain sen, mikä kokemuspäiriin lankeaa», ja epäilemättä Machiavelli sekä hänen »koulukuntansa» antavat (sanoisinko vapauden puolustajina?) riittävästi puheainetta vielä usean sukupolven tutkijoille, teoreetikoille tai käytännön poliitikoille.

Erwin Faul on jaksoittanut hyvin tasapainoisen esityksensä kolmeen jaksoon: näistä ensimmäinen koskettelee Niccolo Machiavellin ajan poliittisia oloja ja kulttuuritautta eräänlaisena nykyhistorian alkusoittona, toisessa jaksossa analysoidaan terävästi uuden ajan valtiomahdin johtavia ajatuksia ja kolmannessa jaksossa vihdoin Erwin Faul suuntaa alakuloisen katseensa tuntemattomaan tulevaisuuteen, tosin marksismin, fascismin ja natsismin karvaitten kokemusten pohjalta.

Lähdeluettelo on kunnioitettavan laaja, mutta kokonaisuus on — kuten niin usein saksalaisilla — hivenen raskassoutuinen. Eittämättä edellyttää »Der moderne Machiavellismus» lukijaltaan perusteellisia perustietoja renessanssijan valtiollisesta ajattelusta, mutta Erwin Faulin ajatuksiin syventyessä löytää niistä lukuisia uusia ja painaviakin tarkastelukulmia. Teos perustuu Erwin Faulin väitöskirjaan vuodelta 1951, ja monista kirjoitetun kohdista havaitsee vielä sotavuosien raskaitten koettelemusten jättämät arvet. — P. A. K.

V. O. KEY Jr.: *Public Opinion and American Democracy*. Alfred A. Knopf, New York 1961. 566 s.

»Aina kun tri Key tarttuu kynään, tapahtuu jotakin tärkeätä», sanoo kustantaja. Ja tällä kerralla kustantaja on oikeassa. Key palauttaa yleisen mielipiteen tutkimuksen valtiotieteen tehtävien piiriin ja osallistuu samalla empiirisen demokratian teorian rakentamiseen. Hänen käyttämänsä haastatteluaikaineisto on peräisin Michiganin yliopiston Survey Research Centerin neljästä vaalitutkimuksesta. Esityksessä analysoidaan mielipiteiden asteikollisia ja dikotomisita jakautumia, niiden riippuvuutta alueellisista tekijöistä, yhteiskuntaluokasta ja politiikan harastamisesta, niiden voimakkuutta, pysyvyyttä ja piilevyyttä sekä niiden muodostumista perheessä, koululaitoksessa ja joukkotiedotusprosessissa. Ehkä mielenkiintoisin osa käsittelee yleisön tai yleisöjen mielipiteiden liittymistä hallitusvallan käyttöön puolueiden, vaalien, edustuslaitoksen ja painostusryhmien välityksellä. Kysyttyään tarkastelunsa lopulla »kuinka ihmeessä demokraattinen järjestelmä pystyy ollenkaan toimimaan» Key päätyy korostamaan yleisen mielipiteen »aktiivisen alakasvillisuuden» eli

eliitin eli aktiivien eli vaikuttajajyksilöiden keskeistä osuutta kummankin suuntaisessa kommunikaatiossa. Key tunnustaa rehellisesti tietämättömyytensä ellei tietoja ole — mutta niinhän tutkimus etenee, että jokainen uusi tieto tuo mukanaan kymmenen kysymystä. Yksi niistä on sekin, miltä vastaavat ongelmat mahtavat näyttää parlamentaarisesti hallitussa monipuoluejärjestelmässä. — P. P.

ROLAND OLIVER & J. D. FAGE: *A Short History of Africa*. Penguin, London 1962. 280 s.

Parin viime vuoden aikana Afrikan tapahtumien osaksi tullut mielenkiinto on saavuttanut anglosaksisessa maailmassa jo vaiheen, joka on tehnyt Afrikka-aiheisen korkeatasoisen taskukirjasarjan mahdolliseksi. Tunnettu Penguin-Pocket-Book yhtiö on palkannut Afrikka-sarjansa toimittajaksi Ronald Segalin, joka tunnetaan oivallisesta teoksestaan »*Political Africa*» (ks. Poliitikka 1962 s. 79). Hänen toimittamaansa sarjaan kuuluu myös Oliverin ja Fagen yhteistyönä syntynyt lähes kolmesataasivuinen »*A Short History of Africa*».

Koloniaaliajan Afrikasta on jo vanhastaan olemassa laaja kirjallisuus. Sitä vastoin on ollut puutetta sellaisesta Afrikan historian yleisesityksestä, joka loisi valaistusta myös tätä edeltäneeseen aikaan, mihin uudet afrikkalaiset valtiot usein viittaavat. Tämä teos onkin keskittynyt kuvaamaan Afrikan eri osien kehitystä ennen varsinaista siirtomaakautta eli viime vuosisadan loppua. Samalla se antaa lukijalle mahdollisuuden hyödyllisiin vertailuihin esim. vanhojen afrikkalaisten kulttuurien merkityksen ymmärtämiseksi ja arabien vaikutuksen arvioimiseksi mm. Itä-Afrikassa. Itsenäistymisvaihetta kuvaava kirjan osa on aivan liian suppea tarjotakseen muuta kuin ylimalkaisen katsauksen. Siltä osin onkin tarve pienin, koska kirjallisuus — mm. Penguin-sarjassa ilmestynyt — on muutoinkin laajaa.

Oliverin ja Fagen kirjan ansio on sen kokonaisnäkemyksessä ja selkeydessä. Se ei ole tutkimus vaan erittäin hyödyllinen kompilaatio, jonka käyttöarvoa lisää hyvä kirjallisuusluettelo ja tämän sarjan kirjoille luonteellinen tarkka hakemisto. — J. I.

DANTE A. PUZZO: *Spain and the Great Powers 1936—1941*. Columbia University Press, New York 1962. 296 s.

Espanjan sisällissota 1936—39 ja sen merkitys ajan suurvaltopoliitikassa on ollut New Yorkin City Collegen historian apulaispro-

fessorin Dante A. Puzzone terävän kynän kohteena tutkimuksessa: »Spain and the Great Powers 1936—1941». Huolimatta tietystä, vähemmän kriittisestä haltioitumisen sävyistään on esitys kauttaaltaan kiitettävän selkeätä sekä tarjoaa niin ollen lukijalleen — etenkin sellaiselle, joka ennestään on perehtynyt Euroopan poliittiseen kaaokseen maailmansotien välillä — kiintoisan ynnä monessa suhteessa varsin opettavaisen kuvan Espanjasta; tuosta syrjäisestä, mutta Välimeren suun linnoituksen kautta keskeisestä valtiosta.

Espanjan toinen tasavalta kesti vain kahdeksan vuotta, kausi huipentui 32 kuukauden pituiseen katkeraan sisällissotaan. Puzzone tekee tutkimuksensa loppuluvussa, että niistä kuudesta suurvallasta ja kahdesta pienemmästä valtiosta, joiden intressipiiriin Espanjan sisällissota kuului, neljä valtiota näyteli pääosia ja neljä sivuosia espanjalaisessa kohtalon draamassa.

Sivuosien esittäjistä tarjosivat Portugali ja Meksikko lähinnä »moraalista» tukeaan, Yhdysvaltojen arvovalta oli tosin kiistaton, mutta maa oli kuitenkin kovin etäinen, Ranskan osuus vuorostaan supistui aseellisen avunantonsa kieltämiseen Madridin hallitukselle. Pääosien esittäjien puolella merkitsi Espanja Hitlerin »tuhatvuotisessa valtakunnassa» Välimeren valvojaa, siltaa Afrikkaan, soveliaasti käytännön koulutustilaisuutta armeijalle sekä ennen kaikkea sodankäynnin kannalta tärkeiden raaka-aineiden lähdeä. Mussolini olisi tuskin ryhtynyt »espanjalaiseen seikkailuunsa» Hitlerin häntä rohkaisematta, ja Italian vaakakupissa painoivatkin taloudelliset näkökohdat eniten. Neuvostoliitto vihdoinkin pyrki Espanjan sisällissotaan puuttumisellaan määrätietoisesti supistamaan *appeasement*-politiikan merkitystä sekä lujittamaan kollektiivisen turvallisuuden vyöhykettä, kun taasen Englannin tähtäimessä oli *modus vivendi* säilyttäminen Välimerellä tärkein. — P. A. K.

ALFRED J. RIEBER: *Stalin and the French Communist Party 1941—1947*, Columbia University Press, New York 1962. 395 s.

Vuodesta 1941 vuoteen 1947 Neuvostoliitto ja Ranskan kommunistit työskentelivät »kansandemokratian» pystyttämiseksi Ranskaan. Stalin halusi Ranskan ulkopoliittikan olevan viime kädessä yhtä Neuvostoliiton ulkopoliittikan kanssa, kirjoittaa prof. Alfred J. Rieber. Hän tarkastelee Columbia yliopiston Venäjän-instituutissa suorittamassaan tutkimuksessa Neuvostoliiton johdon ja Ranskan kommunistipuolueen politiikkaa toisen maailmansodan aikana ja kohta sen jälkeen tode-

takseen, missä määrin yhteistoiminta oli »kiinteätä, yhdenmukaista ja vallankumouksellista».

Ranskan kommunistijohtajat toimivat koko ajan uskollisina Neuvostoliitolle. He tuomitsivat kaiken, mikä ei ollut Neuvostoliiton etujen mukaista »taantumukseksi, petturimaiseksi, demokratianvastaiseksi ja fascistiseksi». He pyrkivät saamaan Ranskan ammattiyhdistykset, vastarintaliikkeen ja mahdollisimman monet virkapaikat haltuunsa. Tutkijan aineistoon sisältyy korkeiden virkamiesten, vastarintaliikkeen johtajien ja entisten komunistipuolueen jäsenten haastatteluja.

Liittoutuneiden maihinnousu esti kuitenkin puna-armeijan välittömän tuen Ranskan kommunisteilta. Tähän seikkaan Stalin vielä jälkepäin ilmaisi tyytymättömyytensä. Maihinnousun jälkeen Ranskan kommunistit, päinvastoin kuin venäläiset, esiintyivät julkisuudessa vielä optimistisina määrittämättä kuitenkaan tarkemmin »tietä sosialismiin». Hallituksessa, ammattijärjestöissä ja muissa yhteyksissä hankkimansa aseman turvin heillä tuntui olevan vielä eri vaihtoehtoja käytettävissään.

Kommunistien myöhempi menestys olisi Rieberin mukaan edellyttänyt liittoutuneiden joukkojen vetämistä mannermaalta. Neuvostoliiton harjoittama politiikka johti kuitenkin lännen varustautumiseen. »Tämä Neuvostoliiton ulkopoliittikan perusvirhe johtui suurelta osin ideologisesta sokeudesta samoin kuin välittömien kansallisten etujen ajamisesta». Täten Neuvostoliiton johto menetti »harvinaisen tilaisuuden» koko Euroopan saattamiseksi valvontaansa, toteaa Rieber.

Todettakoon, että O. V. Kuusisen Pravdas-sa 1947 länsivaltoja vastaan esittämä hyökkäys saa kirjassa osakseen liki kolme sivua. Rieberin tutkimus on lähinnä historiallinen ja jäsentelyltään kronologinen. Siihen sisältyy paljon arvokasta asiatietoa. Tiettyjen mielenkiintoisten näkökohtien lähempi tarkastelu olisi varmaan ollut paikallaan. Näihin kuuluu ennen kaikkea Rieberin mainitsema »ideologinen sokeus», jonka merkitystä ei liene aihetta aliarvioida. — L. K.

PIOTR S. WANDYCZ: *France and Her Eastern Allies 1919—1925. French—Czechoslovak—Polish Relations from the Paris Peace Conference to Locarno*. University of Minnesota Press, Minneapolis 1962. 454 s.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Ranska ryhtyi lähinnä turvatakseen itsensä Saksaa vastaan etsimään liittolaisia mm. Keski-Euroopassa syntyneiden uusien valtioiden joukosta. Nämä pyrkimykset johtivat

siihen, että Ranska vuonna 1921 solmi sotilasliiton Puolan kanssa ja kolme vuotta myöhemmin poliittisen yhteistyösopimuksen Tšekkoslovakian kanssa. Näiden sopimusten esivaiheista ja yleensä Ranskan, Puolan ja Tšekkoslovakian välisten suhteiden kehityksestä Pariisin rauhankonferenssin päiviltä vuonna 1919 aina Locarnon sopimuksen solmimiseen saakka vuonna 1925 on Indianan yliopiston historian apulaisprofessori Piotr Wandycz äskettäin julkaissut laajan, yli 400 sivua käsittävän teoksen.

Wandyczin teos on ensimmäinen tätä aihetta käsittelevä erikoistutkimus. Esitys nojautuu etupäässä painettuun lähdeaineistoon eikä tekijän käytettävissä ole ollut kovinkaan runsaasti uutta arkistoinen. Niinpä hänellä ei

ole ollut tilaisuutta tutustua esim. Ranskan yhtä vähän kuin Puolan ja Tšekkoslovakian ulkoministeriön arkistoihin. Wandycz valitseekin tätä seikkaa, joskin hän samalla arvelee, että näiden arkistojen käyttö tuskin antaisi lisätietoja muusta kuin joistakin yksityiskohdista.

Todettakoon vielä, että Wandyczin teos sisältää muutamia hajamainintoja Puolan yhteistoimintapyrkimyksistä Suomen ja Baltian maiden kanssa. Näistä Riian eli Buldurin konferenssia koskeva tieto on sikäli erheellinen, että Valko-Venäjä ei ottanut osaa mainittuun konferenssiin, kuten tekijä väittää. Valko-Venäjä kylläkin anoi pääsyä konferenssiin, mutta muut valtiot eivät hyväksyneet anomusta. — H. S.

TI LAUSHINNAT

Kotimaassa ja pohjoismaissa 1.000 mk vuosikerta; muualla ulkomailla 1.200 mk vuosikerta. Irtonumero 250 mk.

ILMOITUSHINNAT

Koko sivu 30.000 mk; ½ sivu 20.000 mk; ¼ sivu 15.000 mk.